

RPW/12300/2023 P
2023-06-30

*Dr hab. Józef Pfaff, prof. UE
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów
Katedra Rachunkowości*

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej mgr. Andrzeja Nettera pt.: „Audyty sprawozdań finansowych i jego wpływ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego”,
napisanej we współautorstwie z mgr Dorotą Będziaż
pod kierunkiem naukowym dr. hab. Joanny Wielgórskiej – Leszczyńskiej prof. SGH,
w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie**

1. Ocena problemu badawczego i wyboru tematu rozprawy

Sprawozdania finansowe stanowią podstawowe źródło informacji dla szerokiego kręgu użytkowników przy podejmowaniu decyzji gospodarczych, w tym także stanowią bazę danych do analizy finansowej, wyceny podmiotów, oceny wiarygodności przedsiębiorstw oraz opracowania prognoz i modeli zagrożeń upadłością. Warunkiem koniecznym przydatności tych informacji jest wysoka jakość sprawozdań finansowych wyrażająca się takimi cechami jak: przydatność, wiarygodność czy porównywalność.

W zapewnieniu odpowiedniego poziomu jakościowego sprawozdania finansowego znaczącą rolę odgrywa biegły rewident wydający sprawozdanie z badania, w którym wskazuje, czy sprawozdanie finansowe jest zgodne z zastosowanymi zasadami rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy.

Znaczenie rewizji finansowej, w tym w szczególności badania sprawozdań finansowych, w ostatnich latach znacznie wzrosło, w kontekście bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Kryzysy gospodarcze i afery finansowe ostatnich dziesięcioleci sprawiły, że rośnie zapotrzebowanie na

wiarygodne informacje finansowe prezentowane w sprawozdaniach finansowych. Potwierdzenie wiarygodności tych danych to jedna z podstawowych funkcji audytu sprawozdań finansowych.

Na tle przedstawionych rozważań należy uznać za istotny problem badawczy sformułowany w tytule rozprawy, jakim jest wpływ audytu sprawozdań finansowych na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, problem aktualny i poprawnie zlokalizowany we współczesnej tematyce rachunkowości.

Celem pracy jest analiza instytucjonalno-prawnych uwarunkowań odnoszących się do audytu sprawozdań finansowych i ocena jego wpływu na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego. Dla postawionego celu sformułowana została następująca hipoteza główna: działania firm audytorskich oraz system nadzoru nad firmami audytorskimi wpływają na wysoką jakość audytu sprawozdań finansowych, co w konsekwencji zwiększa bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Dodatkowo sformułowano dziewięć hipotez pomocniczych:

- H1 wiarygodność sprawozdań finansowych wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego;
- H2 wysoka jakość audytu sprawozdań finansowych wpływa na wzrost wiarygodności sprawozdań finansowych;
- H3 wysoka jakość audytu sprawozdań finansowych wpływa na wzrost bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;
- H4 system wewnętrznej kontroli jakości firm audytorskich ma główny wpływ na jakość audytu sprawozdań finansowych;
- H5 nadzór publiczny nad biegłymi rewidentami i firmami audytorskimi, sprawowany przez Polską Agencję Nadzoru Audytowego, Polską Izbę Biegłych Rewidentów oraz Komisję Nadzoru Finansowego, wpływa pozytywnie na wzrost bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;
- H6 nadzór publiczny nad biegłymi rewidentami i firmami audytorskimi wpływa pozytywnie na system zapewnienia jakości firm audytorskich;
- H7 działania podmiotów innych niż organy nadzoru publicznego i samorząd zawodowy biegłych rewidentów pozytywnie wpływają na wzrost jakości audytu sprawozdań finansowych i tym samym na zwiększenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;

- H8 działalność komitetów audytu, Komisji Egzaminacyjnej oraz organizacji międzynarodowych w zakresie rynku audytorskiego wpływa na skuteczność nadzoru publicznego;
- H9 postrzeganie kwestii zawartych w hipotezach H1 – H8 jest zróżnicowane w zależności od kategorii interesariuszy audytu sprawozdań finansowych.

Do realizacji celu rozprawy zastosowano następujące metody badawcze: krytyczną analizę literatury krajowej i zagranicznej z zakresu rewizji finansowej, aktów prawnych i standardów zawodowych obowiązujących biegłych rewidentów, tzw. obserwację uczestniczącą, realizowaną podczas wykonywania przez Autorkę rozprawy bieżących obowiązków zawodowych oraz metody statystyczne do analizy danych pozyskanych w wyniku przeprowadzonego badania ankietowego. W celu zweryfikowania sformułowanych hipotez wykorzystano także metody indukcji i dedukcji.

Biorąc pod uwagę przywołane wcześniej oceny, należy wskazać na interesujący obszar dociekań naukowych odnoszący się do roli i znaczenia audytu finansowego oraz zakresu jego oddziaływania na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego. Tym samym oceniam pozytywnie wybór problemu badawczego, poprawnie sformułowanego w tytule rozprawy.

2. Ocena treści rozprawy, realizacji celu pracy i hipotez badawczych

Konstrukcja pracy została dobrze podporządkowana realizacji określonego we wstępie celu i wyraźnie akcentuje dwa spójne wątki badawcze – teoretyczny i praktyczny.

Ponieważ recenzowana rozprawa jest dziełem dwóch Autorów – Doroty Będziaś oraz Andrzeja Nettera to przy ocenie treści rozprawy, realizacji celu oraz hipotez badawczych w niniejszej recenzji skupię się na wkładzie własnym współautora mgr. Andrzeja Nettera, który (zgodnie ze spisem treści i złożonym oświadczeniem) odpowiada za przygotowanie:

- rozdziału 1 „Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego a wiarygodność sprawozdań finansowych”;
- w rozdziale 2 „Ewolucja audytu sprawozdań finansowych i jej wpływ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego”, podrozdziałów: 2.1. 2.2. 2.3. (w zakresie dotyczącym rozwoju audytu finansowego na świecie), 2.4. 2.5. i 2.6.;
- podrozdziału 3.6. (Rola nowoczesnych technologii i ich wpływ na proces zapewnienia jakości audytu sprawozdań finansowych) w rozdziale 3 dysertacji;

- rozdziału 5 „Znaczenie audytu sprawozdań finansowych dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w świetle badań empirycznych”, w zakresie adekwatnym do problematyki ujętej w części teoretycznej rozprawy.

W pierwszym rozdziale rozprawy **„Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego a wiarygodność sprawozdań finansowych”** dokonano szczegółowej analizy i interpretacji literatury krajowej i zagranicznej oraz regulacji prawnych w zakresie obrotu gospodarczego, identyfikując czynniki zapewniające jego bezpieczeństwo. Podkreślono znaczenie wiarygodności informacji finansowych jako niezbędnego czynnika wpływającego na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego. Z kolei za czynniki wpływające na wiarygodność informacji finansowych uznano: jakość systemu rachunkowości, jakość generowanych danych, jakość sprawozdawczości finansowej oraz jakość uzyskiwanych informacji finansowych. Dokonano również analizy oczekiwań poszczególnych grup użytkowników sprawozdań finansowych w zakresie wiarygodnych informacji, formułując słuszny wniosek, że wiarygodne sprawozdania finansowe są podstawą użytecznych informacji finansowych.

Bardzo szczegółowe rozważania przeprowadzone przez Autora w tym rozdziale, poparte poglądami polskich i zagranicznych autorów publikacji w tym zakresie, pozwoliły na ustalenie zależności wiarygodności informacji finansowych i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, która potwierdza jedną z hipotez badawczych: im bardziej wiarygodne sprawozdania finansowe, tym większe bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Wysoko oceniam wkład pracy Autora w tym rozdziale do realizacji przyjętego celu rozprawy.

Rozdział drugi **„Ewolucja audytu sprawozdań finansowych i jej wpływ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego”** – rozdział teoretyczny, przygotowany w oparciu o badanie literatury krajowej i zagranicznej w tym zakresie oraz odpowiednich regulacji prawnych - przedstawiono cele i funkcje audytu z uwzględnieniem ich ewolucji, podkreślono znaczenie audytu dla rozwoju rynków finansowych oraz zwrócono uwagę na aspekt ryzyka w odniesieniu do wyników badania jako przesłanki determinującej ocenę stopnia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Omówiono kierunki zmian w prezentowaniu wyników audytu z uwzględnieniem pojawiającej się luki w oczekiwaniach interesariuszy sprawozdań finansowych. Powołując się na badania zagranicznych i polskich badaczy, udowodniono hipotezę, że badanie sprawozdań finansowych wpływa na poprawę wiarygodności sprawozdań finansowych i stanowi nieodłączny element wzmocnienia bezpieczeństwa funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Ponadto podjęta została autorska próba zdefiniowania wykorzystanych w rozprawie doktorskiej pojęć „jakość

audytu sprawozdania finansowego” oraz „wysoka jakość audytu sprawozdania finansowego”. W celu kompleksowego ujęcia tematu jakości audytu sprawozdań finansowych, odniesiono się również do kwestii postrzegania jakości audytu przez użytkowników sprawozdań z badania. Rezultatem tych rozważań jest konkluzja, że wysoka jakość badania sprawozdań finansowych stanowi jeden z czynników zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Tym samym została pozytywnie zweryfikowana kolejna hipoteza: im wyższa jakość audytu sprawozdań finansowych, tym bardziej wiarygodne sprawozdanie finansowe.

Na tle rozważań w tym rozdziale funkcji audytu finansowego proszę, aby Autor w trakcie publicznej obrony, rozwinął i uzasadnił wymienioną na str. 74 funkcję „wizerunkowo-reputacyjną”.

Pozytywnie oceniam wkład pracy Autora w tym rozdziale do realizacji przyjętego celu rozprawy.

W rozdziale trzecim rozprawy **„System zapewnienia jakości audytu sprawozdań finansowych na poziomie firmy audytorskiej”** opisany został wpływ firm audytorskich i nadzoru publicznego na jakość audytu sprawozdań finansowych. W ostatnim podrozdziale (3.6.) poświęconym roli nowoczesnych technologii i ich wpływu na proces zapewnienia jakości audytu sprawozdań finansowych dokonano bardzo interesującej analizy możliwości wykorzystania w audycie finansowym nowoczesnych technologii informatycznych, które determinować będą dalsze zmiany w audycie sprawozdań finansowych w kolejnych latach. W ocenie Autora, wzrost ilości danych, automatyzacja czynności i procesów, zmiany w modelach biznesowych klientów audytowych, zapotrzebowanie na proaktywne i wybiegające w przyszłość podejście przy badaniu sprawozdania finansowego, spowodują, że w niedalekiej przyszłości firmy audytorskie i biegli rewidenci w procesie badania sprawozdań finansowych muszą uwzględnić takie czynniki jak: analizę danych, technologie chmurowe, technologie dronów, inteligentne kontrakty, technologie rozproszonych rejestrów, zrobotyzowaną automatyzację procesów, czy uczenie maszynowe.

Nowoczesne technologie informatyczne odgrywają istotną rolę w zapewnieniu jakości badania sprawozdań finansowych. Pozwalają na zwiększenie efektywności prac audytorskich, szczególnie w zakresie identyfikacji i oceny ryzyka badania, testowania kontroli wewnętrznej, doborze prób do badania, przeprowadzania określonych procedur badania. Jednak ich pozytywny wpływ na jakość badania zdeterminowany jest posiadaniem przez zespoły audytowe wysokich kompetencji w zakresie praktycznego stosowania nowoczesnych technologii informatycznych w procesie badania

sprawozdania finansowego. W tym obszarze zidentyfikowana została luka edukacyjna w polskim systemie obligatoryjnego doskonalenia biegłych rewidentów.

Zgadzam się w pełni z wnioskami Autora co do pozytywnego wpływu zastosowania nowoczesnych technologii informatycznych na jakość badania sprawozdań finansowych, ale mam pytanie, jakie Autor widzi zagrożenia związane z wdrożeniem tych technologii do procedur audytu finansowego?

W rozdziale piątym „**Znaczenie audytu sprawozdań finansowych dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w świetle badań empirycznych**”, stanowiącym wspólny dorobek badawczy Autorów (Doroty Będziaś i Andrzeja Nettera), zostały przedstawione koncepcja badań i metodyka badań empirycznych oraz sposób ustalenia próby badawczej, a także zastosowane metody statystyczne i charakterystyka próby badawczej. Badania empiryczne na temat wpływu audytu sprawozdań finansowych na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, zostały przeprowadzone w formie ankietowej wśród osób należących do dziewięciu kategorii interesariuszy, z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi informatycznych. Rezultatem przeprowadzonych badań było opracowanie autorskiej koncepcji wpływu audytu sprawozdań finansowych na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Zaprezentowane szczegółowe wyniki badań empirycznych, przeprowadzonych przez każdego z Autorów (w zakresie adekwatnym do problematyki podejmowanej od strony teoretycznej), pozwoliły na zweryfikowanie hipotezy głównej, jak również wszystkich hipotez pomocniczych. Tym samym Autorzy wykazali, że działania firm audytorskich oraz systemu nadzoru nad firmami audytorskimi zapewniają wysoką jakość audytu w Polsce, co w konsekwencji zwiększa bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Wyniki badań pozwoliły także na sformułowanie wniosków o charakterze aplikacyjnym, odnoszących się:

- do zmiany formy sprawozdania z badania sporządzanego przez biegłego rewidenta;
- do doskonalenia zasad informowania przez Polską Agencję Nadzoru Audytowego pozostałych interesariuszy audytu o przypadkach niskiej jakości badań wykonywanych przez firmy audytorskie;
- do potrzeby ścisłej współpracy Krajowej Rady Biegłych Rewidentów i Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego we wdrażaniu międzynarodowych standardów badania;
- do możliwości wykorzystania przez firmy audytorskie, organy nadzoru publicznego oraz komitety audytu wskaźników jakości audytu.

Podsumowując ocenę treści rozprawy stwierdzam jednoznacznie, że cel pracy został osiągnięty, a hipoteza główna i hipotezy pomocnicze zostały poprawnie zweryfikowane. Ponadto warto wskazać na oryginalność rozprawy, przejawiająca się między innymi:

- w przeprowadzeniu naukowych rozważań, w zakresie audytu i jego wpływu na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, z uwzględnieniem uwarunkowań instytucjonalno-prawnych;
- w opracowaniu autorskiej koncepcji wpływu audytu na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego;
- w zaproponowaniu kierunków dalszej eksploracji naukowej w zakresie wpływu audytu na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

3. Ocena formalnej strony rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z pięciu rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz spisów: bibliografii, schematów, tabel, wykresów oraz załącznika w formie ankiety. W sumie praca obejmuje 419 stron. Treść pracy wzbogacają: 26 schematów, 59 tabel oraz 33 wykresy. W zestawieniu bibliografii wykazano 141 pozycji zwartych (polsko i obcojęzycznych), 155 pozycji ciągłych (polsko i obcojęzycznych), 50 regulacji prawnych, 81 stron internetowych oraz 66 innych dokumentów.

Praca napisana jest poprawnym językiem, jasnym i zrozumiałym. Konstrukcja pracy jest przemyślana, zgodna z przyjętą koncepcją i założeniami metodycznymi, zastosowano logiczną prezentację poszczególnych zagadnień, konsekwentnie dążąc do realizacji założonych celów i weryfikacji przyjętych hipotez.

4. Konkluzja

Oceniając syntetycznie całość rozprawy, stwierdzam, że temat pracy został poprawnie zlokalizowany we współczesnej tematyce badawczej finansów, cel pracy został osiągnięty oraz udowodniono przyjęte hipotezy badawcze. Ocena treści rozprawy wskazuje na oryginalność rozwiązania problemu badawczego.

W pracy widać wielopłaszczyznowe studia literaturowe, świadczące o opanowaniu przez Autora wiedzy teoretycznej z zakresu finansów, a przeprowadzone badania empiryczne,

uzyskane wyniki i ich interpretacja świadczą o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej za pomocą odpowiednio dobranych metod.

Wobec powyższego stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. Andrzeja Nettera (w zakresie wskazanym w punkcie 2 recenzji) spełnia wymogi określone w art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm), a w szczególności stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wskazuje na posiadanie przez Autora ogólnej wiedzy teoretycznej w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie finanse, a tym samym rekomenduję Radzie Naukowej Dyscypliny Ekonomii i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Katowice, 29.06. 2023 r.

